

NIEZŁOMNY

GEN. AUGUST EMIL FIELDORF „NIL” (1895–1953)

August Emil Fieldorf urodził się 20 marca 1895 roku w Krakowie. Już jako siedemnastolatek wstąpił do Związku Strzeleckiego przygotowującego młodzież do boju o niepodległość ojczyzny. Jedynej szansy na odzyskanie przez Polskę wolności upatrywał w walce zbrojnej. Podczas I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej przeszedł długi szlak bojowy. Również w warunkach pokoju pozostał w służbie Polsce.

(Zbiory Marii Fieldorf i Leszka Zachuty)

Sierż. August Emil Fieldorf (trzeci od lewej) w czasie służby w Legionach. (Zbiory Marka Ney-Krwawicza)

Bracia Fieldorf (od lewej: Jan, Józef, August Emil). Jan wstąpił, podobnie jak Emil, w szeregi Związku Strzeleckiego, Józef natomiast poszedł w ślady ojca i został pracownikiem kolei w Krakowie. (Zbiory Marii Fieldorf i Leszka Zachuty)

Sierż. August Emil Fieldorf (czwarty od prawej) w czasie pełnienia funkcji szefa 3. oddziału karabinów maszynowych, 1915 rok. (Zbiory Marka Ney-Krwawicza)

Pierwszy z prawej stoi sierż. August Emil Fieldorf. Siedzi ppor. Leon Grot, sierpień 1915 roku. (Zbiory Marka Ney-Krwawicza)

Por. August Emil Fieldorf, 1920 rok. (Zbiory Marka Ney-Krwawicza)

W 1919 roku August Emil Fieldorf poślubił Janinę Kobylską w wileńskim kościele św. Jana. Rodzina Fieldorfów. Od lewej: Janina, Maria (ur. 1925), Krystyna (ur. 1922), August Emil. Zdjęcie wykonał znany wileński fotograf Jan Bułhak w 1928 roku. (Zbiory Marii Fieldorf i Leszka Zachuty)

AUTORZY: Izabela Brzezińska
Anna Dymek

REDAKCJA: Anna Świtalska-Jopek

RECENZENCI: dr Marek Gałęzowski
Sylwia Szafrńska

PROJEKT GRAFICZNY: Dot Fabrik: Ireneusz Kaczmarek

AUTORZY ZDJĘĆ: Jan Bułhak, Ireneusz Kaczmarek

Zdjęcia oraz dokumenty wykorzystane na wystawie pochodzą ze zbiorów Instytutu Pamięci Narodowej, Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz ze zbiorów prywatnych Marii Fieldorf, Marka Ney-Krwawicza, Ireneusza Kaczmarka, Leszka Zachuty oraz Zofii Zarkadas (wnuczki generała).

Wystawa przygotowana przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Oddział w Gdańsku

(Zbiory Marka Ney-Krwawicza)

NIEZŁOMNY

GEN. AUGUST EMIL FIELDORF „NIL” (1895–1953)

W okresie międzywojennym był oficerem Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego. Organizował Związek Strzelecki we Francji, którego członkowie odegrali tam ogromną rolę w ruchu oporu w czasie II wojny światowej. Po powrocie do kraju został dowódcą oddziału Korpusu Ochrony Pogranicza w Trokach, a następnie w Wilnie.

Od 1938 roku dowodził 51. Pułkiem Piechoty Strzelców Kresowych w województwie tarnopolskim, gdzie zastał go wybuch wojny. Po klęsce kampanii polskiej przedostał się na Węgry, a następnie do Francji i Wielkiej Brytanii. Stamtąd jako pierwszy emisariusz Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych gen. Władysława Sikorskiego został wysłany do okupowanej Polski.

W latach 1942–1944, będąc szefem Kierownictwa Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej, dowodził najbardziej niebezpiecznymi i spektakularnymi akcjami przeciwko okupantowi niemieckiemu. Jego podkomendni dokonali m.in. udanego zamachu na kata Warszawy, dowódcę SS i policji Franza Kutschere. Z tego powodu płk „Nil” był najbardziej poszukiwanym przez Niemców przedstawicielem Polski Podziemnej.

W 1943 roku, w obliczu zagrożenia Polski okupacją sowiecką, płk „Nil” otrzymał niezwykle trudne i odpowiedzialne zadanie utworzenia i kierowania tajną organizacją „NIE” („Niepodległość”), która miała jej się przeciwstawić.

Grupa Polaków podczas ćwiczeń z przysposobienia wojskowego we Francji. Ppłk August Emil Fieldorf stoi szósty od prawej, 1931 rok. (Zbiory Zofii Zarkadas)

Żołnierze Kedywu przeprowadzali akcje polegające m.in. na wykołajaniu pociągów i torów kolejowych, powodowaniu szkód w zakładach przemysłowych wykorzystywanych dla potrzeb wojska okupanta oraz dokonywaniu zamachów na funkcjonariuszy policji i administracji niemieckiej.

Niemiecki pociąg wykołajony przez żołnierzy polskiego podziemia podczas II wojny światowej. (Fot. NAC)

Ppłk August Emil Fieldorf na czele 51. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych w Brzeżanach, 1939 rok. (Zbiory Marii Fieldorf i Leszka Zachyta)

W związku z narastającą w końcu 1943 roku liczbą egzekucji ulicznych dokonywanych przez okupanta niemieckiego na ludności cywilnej Warszawy, płk „Nil” wydał rozkaz przeprowadzenia zamachu na Franza Kutschere, odpowiedzialnego za serię egzekucji. Następnego dnia, po akcji polskich konspiratorów, Niemcy w odwecie rozstrzelali stu Polaków. Do czasu Powstania Warszawskiego była to ostatnia tak liczna egzekucja uliczna.

Szkic planu zamachu na Franza Kutschere przerysowany przez Annę Dymek z oryginału pochodzącego z zasobów Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Sektę 3 August Emil Fieldorf czytający książkę. W czasie wolnym lubił wędkować, majsterkować oraz słuchać muzyki. (Zbiory Zofii Zarkadas)

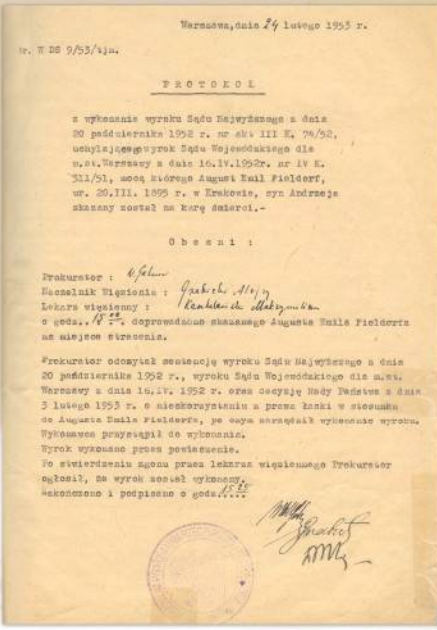
NIEZŁOMNY

GEN. AUGUST EMIL FIELDORF „NIL” (1895–1953)

(Fot. IPN)

W marcu 1945 roku gen. August Emil Fieldorf został przypadkowo aresztowany przez NKWD pod fałszywym nazwiskiem Walenty Gdanicki. Nierozpoznany spędził dwa lata w łagrach, ciężko pracując w nieludzkich warunkach. Po powrocie do Polski w 1947 roku, pomimo zaprzestania działalności konspiracyjnej, ze względu na rolę, jaką odegrał w czasie walk z bolszewikami oraz podczas II wojny światowej, był bardzo intensywnie poszukiwany przez Urząd Bezpieczeństwa i kontrwywiad wojskowy. Aresztowany 9 listopada 1950 roku w Łodzi, został przewieziony do Warszawy i osadzony w więzieniu na Mokotowie. Podczas śledztwa generał zdecydowanie odrzucił wysuniętą przez komunistów propozycję kolaboracji. Zabronił żonie zwracania się do władz z prośbą o jego ułaskawienie.

Protokół wykonania wyroku śmierci na gen. Augustie Emilu Fieldorfe. (Fot. IPN)

Maria Gurowska, przewodnicząca składu sędziowskiego Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy, który skazał gen. „Nila” na karę śmierci. Mimo usilnych starań rodziny generała nikt z oprawców nie poniósł kary. (Fot. IPN)

Symboliczny nagrobek gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” na warszawskich Powązkach. (Fot. Ireneusz Kaczmarek)

Z racji jego postawy adwokat przyznany z urzędu, Jerzy Mering, w rozmowie z Janiną Fieldorf nazwał go człowiekiem ze stali. Dodał: „Nie okazuje ani skruchy, ani żalu. Szkoda, że on nie jest po naszej stronie. My potrzebujemy takich ludzi”. Generał Fieldorf po długim i ciężkim śledztwie, na podstawie fałszywych zeznań świadków, został niesłusznie oskarżony z dekretu PKWN z 31 sierpnia 1944 roku o zdradę narodu polskiego i skazany na śmierć. Wyrok wykonano 24 lutego 1953 roku przez powieszenie. Żona i córki nigdy nie poznały miejsca pochówku męża i ojca. Symboliczny grób gen. „Nila” znajduje się na Powązkach.

7 marca 1989 roku prokurator generalny PRL wydał postanowienie, iż August Emil Fieldorf nie popełnił zarzucanego mu czynu. 29 lutego 2008 roku Sejm RP w 55. rocznicę śmierci gen. „Nila” podjął uchwałę, której jeden z zapisów brzmi: „August Emil Fieldorf jest przykładem człowieka, który całe życie poświęcił walce o niepodległość i suwerenny byt Rzeczypospolitej Polskiej”.

Gen. August Emil Fieldorf „Nil” za zasługi w czasie I i II wojny światowej oraz wojny polsko-bolszewickiej został dwukrotnie odznaczony Orderem Virtuti Militari, czterokrotnie Krzyżem Walecznych, Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta oraz Złotym Krzyżem Zasługi. W 2006 roku pośmiertnie nadano mu Order Orła Białego.